

СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Політична система — впорядкована, складна, багатогранна система державних і недержавних стосунків соціальних (суспільних та політичних) інститутів, що виконують певні політичні функції. Вона покликана відображати різноманітні інтереси соціальних груп, які безпосередньо або через свої організації і рухи справляють вплив на державну владу. Дане поняття об'єднує різноманітні дії і взаємини як владних груп, так і підвладних, управляючих і керованих, панівних і підпорядкованих; теоретично узагальнює діяльність і взаємозв'язки організованих форм владних відносин — державних і інших інститутів і установ, а також і політичних цінностей і норм, що регулюють політичне життя членів даного суспільства. В межах окремих держав політичне життя найбільшою мірою проявляє себе як система, а політична система найповніше проявляє свою головну функцію — суспільної інтеграції. Тому поняття політична система застосовують для аналізу політичного життя в межах окремих держав. Коли мова йде про політичну систему суспільства, то мають на увазі саме окремі держави [1].

В політичній практиці можна виділити такі типи політичних систем: постіндустріальні (посткапіталістичні), перехідні, постколоніальні тощо. Для постіндустріальної політичної системи характерні: функціонування парламентського механізму боротьби за владу; зростання рівня життя переважної більшості населення, спадання напруженості класової боротьби, утвердження соціального партнерства, посилення позицій громадянського суспільства, захист прав людини.

Для перехідного типу політичної системи характерні такі риси, як: надмірна політизація народних мас, поява демократичних інститутів та інших демократичних елементів у суспільстві з одночасним існуванням залишків авторитаризму. Ця обставина призводить до посилення боротьби за владу, яка в суспільстві все більше набирає форми міжпартійної боротьби. У суспільстві поширюються крайньорадикальні погляди «лівого» й «правого» спрямування. посилюється націоналізм. Перехідний тип політичної системи характеризується також швидким зниженням рівня життя народу, руйнуванням його духовності, стрімким зростанням злочинності тощо.

Сучасна політична система України перебуває на етапі становлення, враховуючи всі її складові в контексті статусу незалежної держави. Політична система України сягає корінням у східноправославну цивілізацію, історичні наслідки якої подолати у сучасному модернізаційному процесі важко, і лише частково забезпечує реалізацію своїх функцій, оскільки її інститути не зазнали глибокої трансформації у сучасну плюралістичну політичну систему [2].

Можна виділити ряд факторів, що притаманні системі політичних інститутів сучасної України.

По-перше, нестабільність системи, через поглиблення конфліктів між основними політичними блоками, в тому числі і всередині державного механізму, а також між різними регіонами.

По-друге, система з відносно низьким темпом соціальних процесів і недостатньою сприйнятністю соціальних новин. Самостійна політична система сучасної України молода, фактично не має досить ефективних традицій і досвіду самостійного функціонування. Історичні традиції державної суверенності України практично не зв'язані з процесом реалізації сучасних проблем суспільства.

По-третє, політичній системі України властиві централізованість з деякими елементами децентралізації. Система не здійснює повністю комплекс функцій, необхідних для забезпечення нормального функціонування сучасного цивілізованого суспільства.

По-четверге, сучасна політична система України — це перехід від неправового до правового типу політичної системи, в якій методи нормативного правового регулювання

переважають над методами використання безпосередньо безпосереднього використання цільових актів органів політичної влади [6]. .

Політична система сучасної України діє в умовах надзвичайної, а не нормальної ситуації — політичної та соціальної. Причому надзвичайність обставин склалась в усіх сферах суспільства. На ефективність політичної системи впливають різні чинники — від особистих уподобань, розумінь конституційних положень, до законодавчого унормування владних відносин, неоголошеної війни з Росією.

Таким чином, сучасна політична система ще поки не здатна забезпечити зростання рівня і якості добробуту всіх основних верств населення, що свідчить про її неефективність. Враховуючи результати останніх президентських виборів в Україні, для більшості населення політична система все ж таки є легітимною. Інша справа, ступінь цієї легітимності. Саме виборчі процеси, зростання політичної зрілості громадян і формування нової політико-управлінської еліти зі зростанням її політичної свідомості та політичної відповідальності перед суспільством, є імпульсом до вдосконалення політичної системи та політичного управління в цілому.

Становлення нової моделі політичної системи України відбувається з метою формування демократичної, соціальної, правової держави. Проте, структура та механізм української управлінської моделі ще залишається неефективною та незбалансованою через поєднання інститутів, що дісталися у спадок від тоталітарної політичної системи з одного боку, та інститутів, що сформувалися за часи державної незалежності з іншого, механічного синтезу моделей різних політико-правових систем. Суперечність між змістом політичних інститутів та їх формою, авторитарні тенденції влади, значна роль особистості чи клану, а не політичних інституцій і юридичних процедур, непрозорість публічної політики та кулуарність в прийнятті політичних рішень — все це обумовлює функціонування політичної системи, а відтак і управлінських структур. Таким чином, це суперечать потребам демократизації політичної системи. України. Академік УАІН М. Михальченко зазначає [6], що після розвалу СРСР і отримання незалежності Україною стара політична система не була демонтована. Навіть Верховна Рада, обрана в умовах УРСР, не була розпущена і переобрана. Рада Міністрів УРСР була перейменована в Кабінет Міністрів і продовжувала функціонувати, за змістом, як і в радянські часи. А згодом став Кабінет Міністрів штабом „прихватизації“ державної власності на базі законів Верховної Ради, депутати якої енергійно лобювали цю „прихватизацію“, оскільки отримували свою частку здобичі. Замість ЦК Компартії України з'явилася Адміністрація Президента України, яка прагнула зберегти ті ж самі контрольні функції у державі (інша справа, що не так склалося, як бажалося). Довгий час, до 1996 року, діяла дещо підновлена Конституція УРСР. Така ситуація дозволила створити симбіоз старої „влади рад“, нових „патерналістських“ партій і президентської адміністрації, яка замінила старі райкоми і обкоми партії і ЦК Компартії України. Цей зовсім неприродний симбіоз існує до цього часу і дозволив поступове переродження політичного режиму в олігархію [6]. Революція гідності відкрила можливості для повного перезавантаження політичної влади та політичної системи. Як використовується ця можливість українським суспільством – покаже час.

Література

1. Ващенко К., Корнієнко В. Основні характеристики та особливості політичної системи України / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://posibnyky.vntu.edu.ua/politolog/11..htm>
2. Політична система в Україні / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ukped.com/skarbnichka/353-.html>
3. Рудакевич О. М. Публічна політика в контексті українських реалій / О. М. Рудакевич / Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2016. – Вип. 3–4 (83–84) – С. 255–266.

4. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнасевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.
5. Томахів В. Трансформація політичного режиму в незалежній Україні: загальні тенденції, особливості дефініцій / В. Томахів // Українська наука : минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – Вип. 19, ч. 1. – С.336-342.
6. Томахів В.Я. Політологія. Навчальний посібник, 2-ге вид., доп / В.Я. Томахів. — Тернопіль: ТНЕУ, 2017. — 183 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2364502/>
- 7.